

בס"ד, יום ראשון ה' טבת תשע"א

שם: _____ זמן: _____

מבחן שבועי מסכת זבחים צ"א – צ"ב (91)

א. (1) מה הוא האופן שעליו הסתפקה הגמ' בתדיר ומקודש איזה מהן קודם? והאם אפשר לפשוט ספק זה מדין הקדמת מוסף שבת לחטאת ועולה דמוסף ראש חודש, ומדוע? (2) איזה אופנים נוספים סברה הגמ' דהם בכלל תדיר ומקודש, והאם אפשר להוכיח מהם לנידון דידן, או לנידון בעבר ושחט לאינו תדיר, ומדוע? (3) האם יש ל"מצויו" את מעלת תדיר? (4) עמדו לפניו שלמים וחטאת, ועבר ושחט את של שלמים ראשונה, כיצד ינהג עם דמה? והאם יש גוונא דהדין שונה, ומדוע? ואת מי יקדים לזריקת הדם היכא דשחט כבר לתרווייהו?

ב. (1) הרואה שמן מתחלק לכהנים, האם יכול לדעת מעצמו באיזה שמן איירי, ומדוע? (2) למאן דאמר יש נדבה בשמן, מהיכן ילפינן לה? ומה שיעורו של השמן, ומנלן? ואיזה נידון נוסף יש לתלות בהאי מילתא? (3) מניין שמתנדבים יין? ומה השיעור של היין שבא בנדבה, ומניין? ומה עושים עם היין של הנדבה, ומהיכן ילפינן לה? (4) האם יש איסור כיבוי בגחלת (פרט)? ומה הדין בכיבוי לצורך מצוה?

ג. (1) מה דעת שמואל גבי מלאכה שאינה צריכה לגופה, ומניין? ומה הוקשה לגמ' משום סברא זו, וכיצד יישבו? והיאך קיימא לן להלכה? (2) מה עושים עם דם או מנחות שנטמאו, ומדוע? (3) דם חטאת שניתז על הבגד, מה דין הבגד, ומניין? וכיצד הדין היכא דהדם או האימורים נטמאו, ומדוע? (4) האם דין זה נאמר אף בשאר קדשים, ומניין? והאם לענין שאר הדינים המוזכרים בהאי פירשא הדין שונה, ומניין?

ד. 1) באיזה חטאת איירי האי פרשא של דם שניתז, ומנלן? ומהיכן ילפינן לרבות שאר החטאות? ואיזה חטאת ממעטים מהאי דינא, ומהיכן ילפינן למעטה? ומדוע דווקא אותה ממעטים? (2) דם חטאת העוף שנכנס לפניו, האם נפסל משום "פנים", ומדוע (פרט)? (3) האם איסור יוצא ואיסור נכנס איירי ביצא או בכנס באותו אופן, ומדוע? (4) דם חטאת בהמה או דם חטאת העוף שנשפכו על הריצפה, האם יש להם תקנה, ומדוע? והאם בגוונא דנשפכו על בגד הדין שונה, ומדוע?

ה. 1) דם חטאת שניתז על בגד טמא, מה דינו, ומדוע? (2) מי חטאת שנטמאו, האם אפשר להזות מהן (פרט), ומהיכן יש להוכיח? באר היטבו! והאם במים שרק עברו מעל טומאה הדין שונה, ומדוע? (3) חטאת שנפסלה שניתז מדרמה, מה דין הבגד, ומנלן? (4) מה ילפינן בסוגיין מדכתיב "אשר יזה"?

ו. 1) מאי קמשמע לן תנא בהא ד"אין טעון כיבוס אלא דם שנתקבל בכלי"? ומאי קמשמע לן בהא דתני "וראוי להזאה"? ומהיכן ילפינן להאי דינא? (2) דם שניתז מאצבעו של הכהן המזה, או משפת המזרק, האם טעון כיבוס, ומדוע? (3) מה היו מעשיו של הכהן המזה מדרם הפרה האדומה בין הזאה להזאה ולאחר גמר ההזאות, ומדוע עשה כן? (4) דם חטאת שניתז על עור, האם טעון כיבוס (פרט), ומדוע?

ז. 1) עור שאינו מעובד או עור לח, מה דינם לענין קבלת טומאה, ולענין טילטול בשבת, ומדוע? (2) היכי משכחת לה בגד דאינו מקבל טומאה אבל ראוי לקבל טומאה במחשבה? והאם אינו סותר למאי דקיימא לן דאין מחשבה מוציאה מירי מחשבה? (3) האם מותר לשרות בגד בשבת במים, ומדוע? ומה הדין בשריית עור או בכיבוס עור (למסקנת סוגיין), ומדוע?

ח. 1) הזורק זרעי פשתן או זרעי חיטה ושעורה או שחליים למים בשבת, מה דינו, ומדוע? וכיצד הדין בזורק בגד או שלחין, ומדוע? (2) היכן הוא מקום כיבוס הדם ושבירת כלי החרס ושטיפת ומריקת הכלי נחושת שבישל בה קדשים, ומנלן? (3) "זה חומר בחטאת", באיזה חומר איירי? והאם יש עוד חומרות? ואי נימא דאיכא, אמאי תני לישנא ד"זה חומר"? (4) בגד שניתז עליו דם חטאת ויצא לחוץ ונטמא, כיצד ינהג עמו, ומדוע? והאם יש נפקא מינה באיזה טומאה איירי?

ט. 1) מה השיעור של בגד כרי לקבל טומאת מגע או מדרס? והאם כשנטמא וקרעו, פקעה ממנו טומאתו (פרט), ומדוע? ומה דינו השתא לענין קבלת טומאה? (2) כלי חרס שנטמא, כמה צריך לשבור ממנו כדי לטהרו מטומאתו? והאם שבירה זו מועלת אף לקיים דין שבירה היכא דבלוע בו חטאת? (3) כלי נחושת הבלוע מקדשים שנטמא, כיצד יש לנהוג עמו, ומדוע? (4) מעיל של בגדי כהונה שניתז עליו דם חטאת ונטמא, כיצד ינהג עמו, ומדוע?

י. 1) כיצד הוא סדר הכיבוס בבגד שניתז עליו דם חטאת? (2) המערה קדשים רותחין לתוך כלי, מה דינו, ומנין? והאם יש להוכיח מסוגיין לדין עירווי האם חשיב כבישול או לא? (3) אי נימא דעירווי מבשל ככלי ראשון, האם מבשל הוא ממש ככלי ראשון, ומדוע? ולמאי נפקא מינה? (4) הצולה קדשים בתנור באופן דהצלי אינו נוגע בדפנות התנור, מה דין התנור? והאם יש להוכיח מנידון זה דדין שבירה אינו משום הבליעה שנבלע בתנור?

יא. 1) תנור שטחו אותו באליה, ואפו בו פת, מה דינה של הפת? ומאי שנא מדגים שעלו בקערה דדינם שונה? ומאי שנא מקדירה שבישל בה חטאת שהתירו לבשל בה שלמים? (2) האם יש תקנה לזה התנור שטחו אותו באליה? והאם סותר הוא לדינא דאין כלי חרס יוצא מידי דופיו לעולם, ומדוע? (3) מפני מה הצריכה תורה שבירה בכלי חרס? והאם השבירה מעכבת? ומה הוקשה לגמ' על הא דשברו לכלי חרס אף בבית המקדש, וכיצד יישבו? (4) ממה היה עשוי התנור שבמקדש? וכיצד סברו לבאר טעם הדבר, וכיצד התבאר למסקנא?

יב. 1) מה סבר רמי בר חמא בדין קדשים שנתבשלו רק במקצת מן הכלי, ומדוע סבר הכי? והאם צדקו דבריו ומדוע? והיכי משכחת לה קדשים שנתבשלו רק במקצת מן הכלי? 2) מי חמיר טפי: דם חטאת שניתז, או בשר חטאת שהתבשל בכלי? 3) קדירה שבישלה בה שאר קדשי קדשים או קדשי קלים, מה דין הקדירה ומנלן? ומה דינה היכא דבישלה בה תרומה? ומה הוכיחו התוס' מהאי דינא הנאמר גבי קדירה שבישלה בה תרומה?

יג. 1) מה היא מריקה ומה היא שטיפה, והאם נעשות בחמין ובצונן, ומנלן? והאם מריקה ושטיפה זו מועלת אף לדין הגעלה? 2) אימתי הוא זמנה של המריקה והשטיפה, ומנלן? ואימתי עושים את המריקה והשטיפה ברגל, וכיצד סברו בטעם הדבר, ומדוע נדחה, וכיצד ביארו למסקנא? 3) קדירה שבישלה בה קדשי קדשים עם קדשים קלים או חולין, מה דינה לענין היתר אכילתה, ולענין שטיפה ומריקה, ומדוע? והאם אפשר ללמוד תערובת חולין ותערובת קדשים קלין מהדדי, ומדוע?

יד. 1) חתיכת חטאת שנגעה בחתיכת חולין, מה דינה של החתיכה (פרט), מנלן, ומדוע? ומה דינה היכא דנבלעה בחתיכת שלמים? והאם סותר הוא לכלל דאתי עשה ודוחה לא תעשה, ומדוע? 2) עצם פסח שש בה מח, כיצד ינהג בענין אכילת המח, ומדוע? ומה הוכיחה הגמ' מדין זה? והאם הוא ראייה, ומדוע? 3) מה ילפינן מהקרא דכתיב גבי אברהם "ויקח את המאכלת"? ואמאי הובא דין זה בסוגיין?

בהצלחה!

תשובות למבחן זכחים צא צו

א. (1) רש"י כתב דאירי בעולת התמיד ודם חטאת, או בעולת ראש חודש ופר חטאת דעדה. והתוס' כתבו דבעולת התמיד לא איבעיא לן דהא דרשינן להדיא דעולת התמיד קודמת לכל. ואמרינן בגמ' דאין לפשוט ספק זה מהא דעולת מוסף שבת קודמת לעולת מוסף ראש חודש, משום דשם ראש חודש הוא אף על מוספי שבת. וכתבו התוס', דאף מהקדמת עולת שבת לחטאת דראש חודש ליכא ראיא, משום דהשוה הכתוב עולה דמוסף עם החטאת דידיה.

(2) הגמ' סברה דמוסף שבת קדיש טפי מתמידין, וכן מוסף דראש חודש קדיש טפי מדשבת דהא איקרי מועד, וכן מוסף דראש השנה קדיש טפי מדראש חודש, וכן ברכת היום דקידוש קדישה טפי מברכת היין, ותפילת מוספין קדישי טפי מתפילת המנחה. ודחו, דבכולהו שם היום חל אף על הדברים הנעשים לאו דווקא מחמת היום, וכולהו שוו בקדושתן. וכן אין לפשוט מכלל הני דאף אם קדם ושחט לאינו תדיר מכל מקום לא ימשיך בו, דבכל הני השתא תרווייהו לפניו ולא חשיב שהתחיל מעשה דאינו תדיר קודם לתדיר.

(3) מסקינן דאין למצוי את מעלת תדיר. ולתירוץ אחד בגמ' אמרינן דמצוי דמילה כלפי פסח, שפיר חשיב תדיר כיון דמצוי טפי מפסח. (4) איבעיא לן בגמ' בתדיר ואינו תדיר וקדם ושחט לתדיר, האם יגמור מעשיה, או דיהיה ממרס בדמה עד שישחוט את התדיר ויזרוק את דמה. וכתב רש"י דהוא הדין דאיבעיא לן במקודש ואינו מקודש. אבל בגוונא דהשלמים היו של אמש, לדעת ר' מאיר במתניתין הם קודמים, [ולרש"י הוא משום עיבור צורה. ולתוס' הוא משום מיעוט זמן אכילתן]. והיכא דכבר שחט לתרווייהו, בתרווייהו של יום, יזרוק את דם החטאת, ובשלמים של אמש אליבא דר' מאיר יזרוק קודם את דם השלמים.

ב. (1) לתנא קמא דאין שמן בא בנדבה, על כרחך ממנחת ישראל הוא, או מלוג שמן של מצורע. ולר' טרפון דיש שמן בנדבה, לשמואל דנקמץ ושייריו נאכלים, יש להסתפק אף בנדבה דקומצה לאישים ושייריה לכהנים. ולאביי דכולו לאישים, רק בנוקד לאישים יש להסתפק, אבל במתחלק לכהנים כולי עלמא מודו דאין להסתפק בשל נדבה.

(2) מסקנת הגמ' דילפינן לה מדכתיב קרבן יתירא גבי מנחה. אמנם יש צד בגמ' דרבי דרש לה מדכתיב "האזרח". ולדעת רבנן שיעורו הוא לא פחות מלוג, דכיון דילפינן ממנחה, אמרינן דון מינה ומינה דמה מנחה לוג אף שמן לוג. ואמרינן דהוא הדין דלרבנן ילפינן ממנחה דנקמץ ושייריו לכהנים. ולרבי שיעורו הוא ג' לוגין, ואמרינן דהוא משום דדן מינה ואוקי באתרא, דהכי חזינן בנסכים הבאים בפני עצמם, דשיערו ג' לוגין דהוא רביעית ההין השיעור הפחות שבנסכים. ואמרינן דלשיטתו הוא הדין דילפינן מנסכים דכולו למזבח.

(3) ילפינן לנדבת יין מדכתיב גבי נסכים "האזרח", ושיעורו הוא ג' לוגין דומיא דהשיעור הפחות שבנסכים. ולדעת שמואל מולפין את היין על גבי האישים, וילפינן לה מדכתיב "אשה ריח ניחוח" ועל כרחך דקאי על נדבה, דאילו בנסכים ילפינן מדכתיב "הסך נסך שיכר" דבעינן למלאותו לספלים, ומסקינן דהוא כשיטת ר' שמעון דדבר שאינו מתכוון שרי, דאי לאו הכי יש לאסור משום כיבוי. ולדעת ר' יהודה דאסר דבר שאינו מתכוון, צריך לומר דאף יין של נדבה נשפך רק לספלים.

(4) גחלת שפקעה מעל המזבח, כיון דנעשית מצוותה אין בה כלל איסור כיבוי, ואם הורידה בעצמו, מבואר בסוגיין דיש בה איסור כיבוי, ולתירוץ ראשון איירי דווקא דאין במזבח אלא היא, דאי לאו הכי לא חיישינן, דהא כיבוי במקצת הוא ואכתי איכא אש תמיד. ולתירוץ ב' אף כיבוי במקצת אסור. ומסקינן דאף כיבוי לצורך מצוה אסור, אמנם היכא דאינו מתכוון שרי אליבא דר' שמעון, ובלבד שלא היה פסיק רישא.

ג. (1) מהא דאמר שמואל דאסור לכבות גחלת של עץ ברשות הרבים, מוכח דסבר דמלאכה שאינה צריכה לגופה נמי חייבים עליה, דאי נימא דסבר דאינו חייב, אמאי לא התירו לכבותה משום היוקא דרבים כי היכי דהתיר בגחלת של מתכת. והקשו, דלכאורה הוא הדין דיש לו לחייב אף באינו מתכוון, ואמאי התיר לזלף היין דנדבה על גבי האישים. ותירצו, דלא תליא הא בהא. וכתבו תוס', דלהלכה קיימא לן דמלאכה שאינה צריכה לגופה שריא מדאורייתא, ובמקום צערא שרי אף מדרבנן.

(2) עושים לדם מערכה בפני עצמה בעזרה ושורפין אותה, דילפינן מריבויא דקרא דכל דפסולו בקודש טעון שריפה בפנים. וביאר רש"י דעושים לו מערכה בפני עצמו, דכיון דהוא לח, אם לא יעשה מערכה בפני עצמה, לא תהיה שריפתו ניכרת. ולסברא זו נראה, דבמנחות שנפסלו שפיר נשרפין בבית הדשן שבעזרה. ועיין במפרשים דרש"י לא גרס בסוגיין מנחות.

(3) הבגד טעון כיבוס כדכתיב להדיא בתורה. ואף אם האימורים נטמאו, כיון דהדם כשר לזריקה, קרינן ביה אשר יזה וטעון כיבוס. אמנם אם הדם בעצמו נטמא, כיון דאינו ראוי להזאה, אינו טעון כיבוס. [עיין רש"י. ולקמן ילפינן מדכתיב מדמה. ועיין טהרת הקודש]. וכתבו התוס', דאיירי דווקא באופן דהציץ נשבר, דאי בציץ קיים, הא מכפר על טומאת הדם ושרי מדאורייתא לזרוק הדם. או איירי ד הציץ במצחו של כהן גדול, אליבא למאן דאמר דדווקא ציץ על מצחו מכפר.

(4) בשאר קדשים אינו טעון כיבוס. וכתבו התוס', דממעטינן ליה מדכתיב "זאת". ומכל מקום לענין דין מירוק ושטיפה או דבליעה מקדשת, שפיר ילפינן אף לענין שאר הקדשים, דהא גבי מריקה ושטיפה כתיב "אותה" למעט תרומה, ומבואר דאילו שאר קדשים טעונים מריקה ושטיפה, ומסתברא דהוא הדין דמתקדשים בבליעה.

ד. (1) מפשטות לשון המשנה מבואר דסתמא דהאי פרשא נאמרה בחטאות החיצוניות הנאכלות, כדכתיב "במקום קדוש תאכל", וילפינן אף לחטאות הפנימיות מדכתיב "תורת", ומכל מקום ממעטים לחטאת העוף משום דכתיב "זאת", וקאמר ריש לקיש דעדיף טפי לרבות פנימיות משום דחטאת פנימית דהיא בהמה נפיש מילתא דדמיא לחטאת החיצונה. ור' יוסף אמר דמדכתיב "זאת" ילפינן לדרוש דמאי דכתיב "תאכלנה" אתי למעט חטאת הנאכלת, ועל כרחך דקאי על חטאת העוף. ולדעת רבה, האי פרשא קאי על פנימיות, דהא כתיב "אשר יזה", וכיון דנפיש מילתא דחיצונה דמיא לפנימית עדיף טפי לרבות לה מדכתיב "תורת", וחטאת העוף למעט מדכתיב "זאת".

(2) באופן דנכנס בצוארו, הוא ספק בגמ' האם צואר העוף מוגדר ככלי שרת, ואיכא ביה פסול דנכנס, או דצואר מוגדר כעוף גופיה ואיכא ביה מיעוט דמדמה ולא מבשרה. והיכא דנתקבל בכלי ונכנס, הוא גם ספק דשמא קבלת כלי כבר פוסלתו.

(3) איסור נכנס הוא רק בכוונה, דהא כתיב "לכפר" אבל איסור יוצא הוא אפילו במפרכסת ויצאה מאיליה.

(4) דם חטאת בהמה שנשך על הריצפה יש לו תקנה שיחזור ויאספנו בכלי, והיינו דווקא היכא דכבר התקבל בכלי. אבל דם חטאת העוף לא ברירא אם יש לו תקנה, משום דיש להסתפק האם כלי שרת פוסל בו, משום דבעינן דווקא הזאה מצואר, וכל דנשפך לריצפה אין לו תקנה, או דלמא דאינו צריך כלי שרת אבל אינו פוסל בו, ושפיר יועיל לו לאוספו. והיכא דנשפך על בגד, בחטאת בהמה דהבגד טעון כיבוס, יש צד בגמ' לומר דאידיחי על ידי שנאמר בו דין כיבוס, ותו אינו ראוי. אבל בחטאת העוף דאין דין כיבוס, דינו שווה לנפל על הריצפה.

ה. 1) למאן דאמר דכל שהיתה לו שעת הכושר, טעון כיבוס, אף הכא אפילו דנטמא הדם בשעה שניתנו על הבגד, מכל מקום טעון כיבוס משום דהיתה לו שעת הכושר. ולמאן דאמר דלא מהני שעת הכושר, לדעת רב חסדא הוא פלוגתא דר' אלעזר ורבנן דנחלקו האם היכא דנטמא בבת אחת דינו שווה להיכא דנטמא מעיקרא או לאו. ודעת רבא דמעולם לא מצינו פלוגתא בהא מילתא, וכולי עלמא מודו דבבת אחת אינו דומה לבזה אחר זה, ואינו טעון כיבוס.

2) לדעת ר' אלעזר אין פסול במים טמאים, והוכיח הכי מהא דלא הקפידה תורה לא להזות על נידה שלא טבלה. ולאביי ההוכחה היא משום דסבר דאין נפקא מינה בין טומאה בבת אחת לטומאה בזה אחר זה. ולרבא היינו משום דסבר דהזאה צריכה שיעור והזאות מצטרפות, ומהא דלא הקפידה תורה להזות על נידה בשיעור שלם, מוכח דאין קפידא ואף דמקצת השיעור כבר נטמא במגע הנידה. ולדעת רבנן יש פסול במים טמאים ואין להוכיח מנידה, ולאביי הוא משום דשאני היכא דהוא בבת אחת, ולרבא הוא משום דסבר דאין הזאה טעונה שיעור. וכתבו התוס', דקודם קידוש כולי עלמא מודו דיש פסול במים טמאים. והיכא דרק עברו על טומאה, לדעת ר' עקיבא דינו כטמא, דגורין אטו היכא דיניח לכתחילה בתוך הטומאה. אבל בהזאה ר' עקיבא לא גזר, דהא אינה בידו להניחה בתוך הטומאה.

3) ילפינן מדכתיב "מדמה" דחטאת פסולה אינה טעונה כיבוס. ולדעת ר' שמעון אפילו היכא דהיתה לה שעת הכושר אינה טעונה כיבוס, וילפינן לה מדכתיב עוד מיעוט ד"אותה". אמנם ר' עקיבא דרש לאותה למעט תרומה ממריקה ושיטפה, ולדידיה איכא רק מיעוט אחד דמדמה, וממעטינן רק היכא דלא היה לדם שעת הכושר.

4) ילפינן פרט לכבר הוזה, דאם ניתו מן הקרן או מן הראוי ליסוד, אינו טעון כיבוס. וכן ילפינן למעט היכא דנשפך מן הצואר לקרקע, דאינו ראוי להזאה ולא קרינן ביה אשר יזה.

ו. 1) "אין טעון כיבוס אלא דם שנתקבל בכלי" אתי ליתן טעם אמאי נשפך מן הצואר לריצפה אינו טעון כיבוס, דהא אינו כשר. ומאי דתני "וראוי להזאה", אתי למימר דבעינן שיהיה מעיקרא בכלי שיעור כדי הזאה, ולא מהני לצרף ב' חצאי שיעורים שכל אחד נתקדש בכלי אחר. וילפינן לה מדכתיב "וטבל בדם" ולא כתיב "וטבל בדם".

2) ניתו מאצבעו קודם הזאה טעון כיבוס, דהא ראוי להזאה, אבל אם ניתו לאחר שכבר היוזה, אינו טעון כיבוס, משום דהאי דם אינו ראוי להזאה, דהא כתיב "מן הדם" וילפינן דבעינן טבילה לכל הזאה. ומדום שבשפת המזרק נמי אין טעון כיבוס, משום דפסול להזאה, דהא כתיב "וטבל" ולא מספג בדם.

3) היה מקנח אצבעו בין הזאה להזאה, משום דבעינן טבילה לכל הזאה. ומסקינן שהיה מקנח בשולי המזרק, אבל לא בפרה גופה משום נימים הנדבקים. והתוס' הביאו פירוש רש"י במקום אחר דהוא משום דהפרה לא היתה לפניו בשעת ההזאה. ולאחר שגמר ההזאות היה מקנח ידו בגופה של פרה, משום דכל הדם טעון שריפה.

4) לדעת תנא דמתניתין, עור בר כיבוס הוא, וילפינן מריבויא ד"אשר יזה עליה" דאף הוא טעון כיבוס. אמנם כיון דכתיב בתורה אף "בגד" ילפינן דווקא עור דומיא דבגד טעון כיבוס, ונחלקו ר' יהודה ור' שמעון באיזה בגד מיירי. דלר' יהודה כל דראוי לקבל טומאה ואפילו עתה אינו מקבל טומאה בכלל בגד הוא והוא הדין עור דהופשט מן הבהמה ואפילו אכתי לא חישב עליו. ולר' שמעון בעינן דומיא דבגד דכבר טומאה, ודווקא עור שכבר חישב עליו טעון כיבוס.

ז. 1) כתבו התוס' דמסוגיין מבואר דאף עור שאינו מעובד ראוי לקבל טומאה על ידי מחשבה. וביארו דמאי דתני בשבת דלא אמרו עבודים אלא לענין טומאה, היינו דבעבודין אף בלא מחשב מקבלים טומאה. ועוד פירשו, דאיירי דווקא לענין עורות רכים שדינם כבשר, דבהם רק אם עיבדן יצאו מתורת אוכלין ויש להם שיעור קבלת טומאה כשל עור. וכתבו התוס' דאי ראוי להחשב כלי לענין טומאה, הוא הדין דשרי לטלטלו בשבת. אמנם כתבו, דבעור לח לדעת ר"ת אסור בטילטול משום דאינו עומד לעשות ממנו כלי בלא עיבוד. ודווקא בקשה שרי. ובשם רש"י כתבו, דדווקא עור בהמה גסה מותר בטילטול ואפילו לח, אבל לא עור בהמה דקה דלא חזי למיזגי עליה. [ולענין לכבות דליקה, יתכן דשרי אפילו ברכין].

2) משכחת לה או בפחות מג' על ג' דבסתמא אינו חשיב בגד, אבל אם יחשוב עליו לתקן בו חלוקו, שפיר חשיב בגד ויקבל טומאה. וכן משכחת לה בבגד שחישב עליו לרוקמו במעשה צורה, דכל דלא ריקמו אינו מקבל טומאה, אבל ראוי הוא לקבל טומאה דיכול לבטל מחשבתו, דאף דאין מחשבה מבטלת מחשבה, הני מילי לענין לטהרו מטומאתו, אבל להוריד עליו טומאה שפיר דמי. וכן משכחת לה בבגד שחישב עליו לעוצבא אבל חישב לקצעו, דאינו מקבל טומאה כל שלא קיצעו, אמנם אם יבטל מחשבתו שפיר יקבל טומאה.

3) לשרות בגד במים נקיים אסור, משום דשרייתו זו היא כיבוסו, אבל שרי לשרות במים מלוכלכין דאינו דרך כיבוס. אבל עור שרי לשרותו דלאו שמייה כיבוס בלא כיסכוס. ולכבסו ממש, ברכין כולי עלמא מודו דאסור דבר כיבוס הוא. והיכא דיש בו צרעת, אסור אפילו בקשין משום דהצרעת מחלחלת ביה ומשווא ליה רך. ובקשין הוא פלוגתא דאחרים ורבנן, דלאחרים הוא בר כיבוס, ולרבנן אינו בר כיבוס.

ח. 1) הזורק זרעי פשתן למים חייב משום דמוציא רירא ונדבקים והוי לישא. אבל שאר זרעים דאינן נדבקים אינו חייב עליהם. והזורק בגד למים חייב משום דשרייתו זו היא כיבוסו [והני מילי במים נקיים]. אבל שלחין ליכא איסורא, דהא כיבוס בהם הוי רק בדרך כיסוכוס.

2) בעינן לשוברו בעזרה, כדכתיב "תכבס במקום קדוש". ומדסמיך ליה דין שבירה בכלי חרס ודין מריקה ושיטפה דכלי נחושת, ילפינן דאף הם נעשות בעזרה.

3) קאי על כיבוס דרק בחטאת התחדש האי דינא, ואף דיש עוד חומרות כגון דטעון קרנות ואצבע וחודה, מכל מקום חד מתרי ותלת נקט. וכתבו התוס' דלישנא דזה חומר היינו משום דחומרותיה מועטין ועל כל חומרא דאשכח שייך למיתני זה חומר.

4) חייב להכניסו כדי לכבסו במקום קדוש, אך מכיון דאינו יכול להכניסו בטומאתו, צריך לקרוע הבגד באופן דישאר בו רק כדי מעופרת, דלענין טומאה נטהר משום דפקע ממנו שם בגד, וכתבו התוס' דאין חילוק באיזה טומאה איירי, אבל לענין שבירה כיון דיכול עדיין לתקנו חשיב ראוי לקבל טומאה ויש לכבסו במקום קדוש. אמנם לשיטת רש"י בשבת מבואר דאם נטמא גם במגע וגם במדרס, לא יועיל לקרועו משום דאכתי תשאר עליו טומאת מגע.

ט. 1) לקבל טומאת מגע הוא בשיעור של ג' אצבעות על ג' אצבעות דראוי בין לעניים ובין לעשירים. ואם הוא בגד עב או שאינו ארוג דאינו ראוי בשיעור זה, אינו מקבל טומאה אלא בשלשה טפחים על שלשה טפחים. ולענין טומאת מדרס בעינן שלשה על שלשה, והני מילי לעשירים דפחות מהכי לא ראוי למדרס, אבל לעניים ראוי אף בשלש על שלש. והיכא דנטמא וקרעו, כתבו התוס' דאם הוא בגד שהוא כלי כגון טלית, על ידי שקרעה ואינו ראוי לשימוש הראשון פקע ממנו דין טומאתו, אמנם מדרבנן אסור כל דנשאר ממנו כדי מעופרת. ואם הוא בגד סתם, בעינן שישאר בו השיעור הראוי לקבלת טומאה אם למגע למגע אם למדס למדרס. ולרש"י מבואר דיש

חילוק בין היכא דהיה טמא מעיקרא בין ממדרס ובין ממגע, דבכהאי גוונא אם נקרע אינו מטמא מדרס אבל מטמא מגע, להיכא דאינו טמא אלא ממגע דבכהאי גוונא אם יקרע אינו טמא. ועוד כתב רש"י דמה שקרע הימנו אם יש בו שיעור קבלת טומאה יכול עתה לקבל טומאה. והתוס' כתבו דבעינן יחוד.

2) אם עשוי לקבל משקים, צריך לנקבו עד שלא יהיה בו ככונס משקה. ואם עשוי לקבל אוכלין צריך לנקבו עד שלא יהיה בו ככונס זיתים. ואם עשוי לתבשיל של אוכל עם מים, שיעורו כשיעור שורש קטן, דבנקב זה אכתי משתמשים בו משום דהאוכל יכול לעמוד בחור ולסותמו. ולענין דין שבירה כל דאכתי יכול לחשוב עליו לרימונים שפיר חשיב כלי, ויש עליו אכתי דין שבירה משום חטאת הבלועה בו. ורש"י כתב דינקבנו ככונס משקה. והתוס' גרסו כשיעור שורש קטן.

3) כיון דאסור להכניסו בטומאתו מוטל עליו לשוברו, אמנם לאחר השבירה צריך לתקנו דאי לאו הכי הא לאו כלי הוא ואין בו דין מריקה ושטיפה. ולדעת רש"י מתקנו על ידי הכאת קורנס. והתוס' כתבו דבכהאי גוונא כלי חדש הוא ואין בו דין מריקה ושטיפה, אלא הופכו מצד פנים לצד חוץ, דלענין טומאה סגי בהכי, אבל אכתי אינו כלי חדש לפוטרו ממריקה ושטיפה.

4) כיון דאסור לקורעו אין לו תקנה אלא שיכניסנו פחות מג' על ג' ויכבסנו שם, דבכהאי גוונא לא חשיב דהכניס טומאה למקדש, דבבגד כיון דיכול לחותכו לא אמרינן דביאה במקצת שמיה ביאה.

י. 1) כתבו התוס' (עיין במפרשים) דהיכא דאפשר על ידי צפון, יכבס על ידי צפון, אבל בבגדי כהונה דאינו יכול לכבס על ידי צפון, דהא אף צבעו ירד, דעת ר' נחמן אמר רבה בר אבוח, דבעינן לכבסו בשבעת הסממנים שנימנו גבי כיבוס הכתם, ובעינן דווקא כסידרון, וצריך לכבסו עם כל מין ג' פעמים, ובעינן נמי דרוק תפל יהיה עם כל אחד ואחד.

2) מבואר במתניתין דאף המערה קדשים לכלי הכלי טעון שבירה בכלי חרס ושטיפה ומריקה בכלי נחושת, וילפינן לה מדכתיב "אשר בו ישבר". והתוס' הביאו דר"ת הוכיח מסוגיין דעירוי מבשל כדי קליפה, ומשום הכי הצריכתו תורה שבירה. אמנם התוס' כתבו, דאדרבה בסוגיין קרינן ליה בלוע בלא בישול.

3) כתבו התוס' בשם ר"ת, דלשמאל דאמר תיתאה גבר, ליכא למימר דעירוי מבשל ממש ככלי ראשון, אלא מבשל רק כדי קליפה, ונפקא מינה לענין הגעלה דאינו מועיל לכלי שבלוע מאיסור בין מתוכו ובין מגבו. אמנם התוס' כתבו, דיש לומר דשמאל איירי דווקא בשני דברים יבשים, אבל בדבר לח היכא דלא נפסק העירוי, וודאי דבולע אף בכלו כשאר בישול, ויעיל לענין הגעלה, וכן היכא דעירה רותחין על עיסה, אינה חייבת בחלה. אבל לר"ת רק הכדי קליפה חשיב מבושל, ואם יש בהשאר שיעור חלה, הרי חייבת בחלה.

4) הגמ' הסתפקה האם התורה חייבה שבירה אף על בישול בלא בליעה, ולא פשטו. וכתבו התוס' דאין להוכיח מהכא דהתורה לא חייבה שבירה משום בליעה, משום דאיכא למימר דהתורה החמירה לחושבו כבלוע ומשום הכי הצריכתו שבירה.

יא. 1) פת אסורה לאוכלה אפילו במלח, משום הרגל עבירה שמא יאכלנו בכוחו. ואף דלענין דגים שעלו בקערה של בשר שנינו דמותר לאוכלן בכוחו, הביאו התוס' בשם רש"י דשאני התם דרק עלו ולא התבשלו. ובשם ר"ת כתבו, דשאני תנור שטחו באליה דיש בו ממשות בשר, ומשום הכי אסור לאכלו עם כותח. ומה דהתירו לבשל שלמים בקדירה שבישל בה חטאת, היינו משום דמדאורייתא מין במינו בטל, ובכלי המקדש העמידו דבריהם על דין תורה.

2) לתירוץ אחד בגמ' יש תקנה רק לתנור של מתכת, אבל לתנור של חרס לא מהני מידי. ולתירוץ שני בגמ' מהני לו תקנה על ידי שיסיקנו מבפנים ומבחוץ. ולדעת ר"ת על ידי ההיסק נעשה כלי אחר, ומשום הכי אינו סותר לכלל דאין כלי חרס יוצא מידי דופיו לעולם. [אמנם מהמשך דברי התוס' משמע דאינו נחשב כפנים חדשות, ורק בהגעלה אמרו דאינו יוצא מידי דופיו].

3) התורה הצריכה שבירה משום החטאת הבלועה בה, כדחזינו מהא דהצריכה תורה מריקה ושטיפה בכלי נחושת. וכתבו התוס' דהא דהצריכה התורה שבירה, אינו אלא קולא דלא בעינן לעבד ליה הכשר בהיסק, אבל וודאי דמהני אף היסק. והקשתה הגמ' אמאי שוברים לכלי חרס שבמקדש, הא יכולים לעשות לו היסק דמסתמא מצוים שם כבשונות. ודחו דאין עושים כבשונות בירושלים.

4) התנור היה עשוי ממתכת. ומעיקרא סברו דהוא משום דאילו בשל חרס היה צריך שבירה, וגם אי נימא דצליה בלא נגיעה אינה מחייבת שבירה, הא מכל מקום יש להצריכו שבירה משום המנחות שהיו נאפות עליו, נהוי דבר לח שמפעפע משום השמן הנתון בהן. ומסקנת הגמ' דמעיקר הדין הא מועיל להם היסק ולא בעינן דווקא שבירה, אלא משום דבעינן לעשותו כלי שרת כדי לקדש המנחות, אי אפשר לעשותו משל חרס.

יב. 1) רב ששת סבר דדינה כדין דם שניתו על הבגד, דכי היכי דהתם אין טעון כיבוס אלא מקום הדם, כדכתיב "אשר יזה" הוא הדין הכא. ונדרחו דבריו, דשאני בישול דמפעפע בכלו. ועוד דתניא להדיא דכל הכלי טעון מריקה ושטיפה, כדכתיב "ואם בכלי נחושת בושלה", ומשמע דאפילו בישול במקצת מן הכלי טעון מריקה ושטיפה. והתוס' הקשו במאי איירי, דאי רק מקצתו על האש ושאר הכלי צונן, הא אינו מפפע בכלו. ואי כל הכלי חם, פשיטא דמפעפע בכלו ומאי סבר רב ששת, ואי נימא דבהא גופא הסתפק, אמאי לא הסתפק בכל איסורים.

2) דם חטאת שניתו חמור בהא דנאמר אף בחטאות הפנימיות שאינם נאכלות. ומאי דך בשר חטאת שהתבשל אף דאינו אלא בחטאות הנאכלות, מכל מקום חמיר בהא דאף במקצת מן הכלי טעון מריקת כל הכלי. וכן חמיר בהא דדינו נאמר לאחר זריקה.

3) בשאר קדשי קדשים דינה כחטאת, וילפינן לה מדכתיב "קדש קדשים היא". ולענין קדשים קלים, לדעת ר' יהודה אף הם מתרבים מדכתיב קדש קדשים, דאי נימא דמיעטם, אמאי בעינן מיעוטא דאותה למעט תרומה [וכתבו התוס' דהוי כעין אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות]. ולדעת ר' שמעון קדש קדשים אתי למעט קדשים קלים, ותרומה לא בעיא מיעוט. ואף דתרומה התמעטה מדין מריקה ושטיפה, אמנם אכתי צריכה הכשר משום התרומה הבלועה בה, והיינו על ידי הגעלה, ואם נבלע רק במקצתה, רק המקצת טעון הגעלה. ולמאן דאמר דאף מריקה היינו בחמין, שאני תרומה דלא בעינן שטיפה בצונן. וכתבו התוס' דמוכח מהכא דהיכי דבעינן הגעלה לא בעינן שטיפת צונן לאחר הגעלה.

יג. 1) מריקה היא לתוך הכלי ושטיפה היא מבחוץ. ולדעת רבי השטיפה והמריקה לא מועילות לדין הגעלה, ונעשות לאחר ההגעלה ותרווייהו בצונן. ולדעת רבנן האי שטיפה ומריקה מדין הגעלה הם, ומדשינתה התורה לכתוב ומורק ושוטף, ילפינן דהשטיפה אינה נעשית ברותחין כהמריקה, אלא נעשית בצונן. ורבי סבר דמאי דשינתה תורה הוא משום דזה מבפנים וזה מבחוץ.

2) דעת חכמים דהמריקה והשטיפה נעשות רק בסוף זמן האכילה, וליף ליה מודסמך ומורק ושוטף לכל זכר בכהנים יאכל. וכתבו התוס' דהיינו דווקא לאחר דכבר נעשה נותר ואסור לאוכלו. ודעת ר' טרפון דברגל אינו עושה מריקה ושטיפה אלא בסוף הרגל, ומעיקרא סברו דהיינו משום דכתיב "ופנית בבוקר" ועל כרחך לאו איום טוב קאי דהא ברגל אסור, והתוס' הוסיפו, דעל כרחך קאי איום ראשון דחול המועד, דהא בעינן ראיית פנים ביום ראשון שמביא קרבנו, ומכיון דכל שבעת הימים הם תשלומים לראשון, איכא

למימר דכל הני כיום אחד חשיבי ורק למחרתם חשיב לינה. ודחו, דאי הכי אף לענין נותר ופיגול יחשבו כולם כיום אחד, והסיקו דהוא משום דכל יום נעשה גיעול לחבירו דפולט הטעם בשלמים דהיום ומתבטל.

3) היכא דיש בה בנותן טעם, אולינן בתר החומרא דקדשי קדשים בין לענין אכילה ובין לענין מריקה ושטיפה. והיכא דאינו נותן טעם, אם הוא חולין דינו כחולין. ואם הוא קדשי קלים, נאכל כחומרא דקדשים קלים, ולענין שטיפה ומריקה תליא בפלוגתת ר' שמעון ור' יהודה. ואין ללמוד מחולין דאיכא למימר דדווקא חולין דהוי מין בשאינו מינו יכול לבטלו. ומאידך אף מקדשים קלים אין ללמוד, דיש לומר דדווקא קדש יכול לבטל קדש.

יד. 1) היכא דרק נגע ולא נבלע ממנה בחולין, אין לחולין שום דין קדושה. אבל אם נבלע מהחטאת, נאמר בקרא דיקדש להיות כמותה וילפינן דהוא רק בבליעה מדכתיב "בבשרה". אמנם אין כל החתיכה מתקדשת אלא החלק הבלוע בלבד, והיינו דכתיב "הנוגע". וביאר רש"י דטעמא דקרא הוא משום דהיתר מצטרף לאיסור ולא משום טעם כעיקר. והתוס' לקמן (צח.) כתבו דהוא משום טעם כעיקר. ואם נבלע בחתיכת שלמים, דין השלמים להיות קדושים כחטאת. ומסקינן דאינו סותר לכללא דעשה דוחה לא תעשה, משום דמקדש שאני, אי נמי משום דיקדש הוי נמי עשה, והוי עשה ולא תעשה נגד עשה.

2) מבואר בסוגיין דאין עשה דאכילת פסח דוחה עשה דשבירת העצם, ומסקינן דהוא משום דבמקדש אין עשה דוחה לא תעשה. וכתבו התוס' דלא מהני להוציא המח על ידי גומרתא משום הפסד קדשים. אמנם נשאר בתימה דלמא הא דלא דחי עשה ללא תעשה, הוא משום דלא מקיים לעשה בעידן דעובר אלא תעשה.

3) ילפינן לענין חולין דבעינן שחיטה בדבר תלוש, והיינו מדכתיב "ויקח את המאכלת" ולא כתיב "והכין". ואיירי נמי בחולין מדלא קתני לשחוט את העולה אלא את בנו. וכן ילפינן מינה דבקדשים בעינן כלי, מדכתיב מאכלת ולא כתיב דבר המחתר, וליכא למילף מינה דבעינן כלי אף בחולין, משום דלא אשכחן בעלמא דבעינן כלי לחולין. והובא בסוגיין לבאר מה ילפינן מדהוקשה עולה לשאר הקרבנות, והיינו לענין דבעינן שחיטה בכלי.